

Korespondenční Seminář z Programování

ZAČÁTEČNICKÁ KATEGORIE

26. ročník

KSP-Z

Březen 2014

Druhá série KSP-Z je úspěšně za námi a s ní pro vás máme jednu příjemnou novinku. Vzorová řešení KSP-Z se budou snažit vydávat do třetiny po uzavření série, abyste si je mohli přečíst, dokud ještě máte úlohy v živé paměti. Tady jsou a přejeme hodně štěstí s pochopením našich myšlenek!

Kdybyste některé řešení nemohli pochopit či potřebovali vysvětlit jakýchkoli detail, nebojte se nás zptat na našem fóru nebo emailu ksp@mff.cuni.cz.

Řešení druhé série začátečnické kategorie 26. ročníku KSP

Ještě může nastat možnost lhá-sudá a sudá-lhá. V takových případech nemáme co otáčet. Otáčením kostek umíme partii buďto zachovat, nebo otočit. Z toho sudou-sudou nevyrobíme, proto vypíšeme jako výsledek nulu.

Kolik kostek je „stejných“ a kolik „různých“ si můžeme spočítat během jednoho přechodu vstupu zatvorená s počítáním parit. Podle nich vypíšeme výsledek.

Vstup je na dvou řádcích. První řádek si tedy musíme uložit do paměti, abychom v čtení té druhé věděli, jaké bylo to první číslo na příslušné kostce. Paměťová složitost bude kvůli tomu lineární (stejně jako u divorotubeckého řešení), časová ale jen $\mathcal{O}(N^2)$. Stačí nám totiž jen jeden přechod.

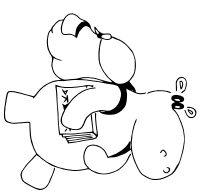
Program (Python 3):

```
http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-1.py
```

Program (C):

```
http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-1.c
```

Dominik Macháček

26-22-2 SADO

Nejryze si připomeneme některé užitéčné matematické pojmy. Nejmenší společný násobek čísel a a b je nejmenší číslo takové, že ho lze beze zbytku vydělit a i b . Největší společný dělitel je naopak největší číslo takové, které beze zbytku dělí obě čísla. Jak na ně ale v programu přijít? Na výpočet největšího společného dělitele se používá *Euklidův algoritmus*. Kdo jej nezná, nechtě se podívat do úkázkového kódu v této úloze. Jak funguje a jak je rychlý, se můžete dočíst v kuchařce o teorii čísel.²

Na výpočet nejmenšího společného násobku podobný algoritmus neexistuje, protože není potřeba. Platí totiž následující vztah:

$$a \cdot b = \text{nsd}(a, b) \cdot \text{nsn}(a, b)$$

Za jak dlouho hlava přečte konkrétní úsek segmentů zjistíme pomocí výpočtu pro jednu hlavu. Tedy hlava bude najdříve ve poloze k největšímu a pak k nejpravejšímu segmentu číselného úseku, nebo naopak. Celý algoritmus má časovou složitost $\mathcal{O}(N)$, máme dle proměnné $N + 1$ možností a výpočet každé z nich zabere konstantní čas. Pokud bychom soutěžícíce segmenty na vstupu nedosahli seřazené, museli bychom je v časě $\mathcal{O}(N \log N)$ seřadit.

Paměťová složitost varianty pro jednu hlavu je konstantní (značíme $\mathcal{O}(1)$) – stačí nám si pamatovat pouze souřadnici

ci největšího a nejpravejšího segmentu. Paměťová složitost varianty pro dvě hlavy je lineární (značíme $\mathcal{O}(N)$) – pamatujeme si N souřadnic segmentů a pak několik málo (konstantně) dalších pomocných proměnných.

Pro lepší představu řešení nahleďte do komentovaného zdrojového kódu. Zdrojový kód je v jazyce C++, jeho znalost by však neměla být nutná pro pochopení programu.

Program C++:

```
http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-6.cpp
```

Karel Tesar

Výsledková listina druhé série začátečnické kategorie 26. ročníku KSP

řezitel	škola	ročník	série	celkem
0.				
1.-2.	Václav Fabrik	ZŠKřídloBO	-1	2
	Jan Tománek	GPAlhmmov	3	2
3.	Jakub Pelec	G.UherBrod	0	2
4.	Miroslav Šerý	GValašKlob	1	2
5.	Jonáš Malena	SSJesědLI	4	2
6.	Přemysl Šestný	GZambreak	0	2
7.	Václav Konečný	GSONPfalš	3	2
8.	Praňišek Zajíc	G.Nymburk	1	2
9.	Lucie Studená	GKexpleraPH	4	2
10.	Jakub Linčák	GNAlqjPH	4	2
11.	Antonín Teichmann	GlerovnyLI	4	2
12.	Jiří Vozar	G.UherBrod	2	1
13.	Michal Převrátil	GKlatovy	1	2
14.	Michal Töpfer	G.DJ.PekAMB	1	1
15.	Marek Vituša	GJaroseBO	3	2
16.-17.	Jakub Heyduk	SSP_CB	4	2
	Petr Šima	GKlatovy	1	2
18.	Paol Mikuš	GMeI	3	2
19.	Lukáš Farněk	GLeasZJin	1	1
20.-22.	Josef Galdušek	SSKKambard	1	1
	Václav Trpišovský	GOpenGabab	-3	1
	Radovan Svarec	G.CTřebová	3	2
23.	Milan Malina	GMLaklášPL	1	2
24.	Jan Vargovský	GSPŠPřest	4	1
25.	Vojtěch Václavík	GOS_Pfalš	4	2
26.	Tomáš Mlčma	SPSO	4	1
27.-29.	Stěpán Košan	GKlatovy	2	1
	Aneta Štastná	GOMaskPia	4	1
	Benedikt Zour	G.UherBrod	1	1
30.-31.	Antonín Brništk	G.UherBrod	3	2
	Jan Burda	G.Holce	-1	1
32.-35.	Jan Horák	GŠumppek	3	2
	David Karlík	G.UherBrod	3	2
	Viktor Kovarik	G.UherBrod	3	2
36.	Daniel Šerý	G.RožnovPR	2	1
37.	Martin Jílek	G.MKnašáPL	2	1
38.-40.	Ivona Hrivová	GKlatovy	2	1
	Dominik Krasula	GKlatovy	4	1
	Jan Vozar	GKlatovy	4	1
41.	Janek Hlavay	G.UherBrod	0	2
42.	Michaela Bačová	ZŠ.DikečCB	-5	0
43.-44.	David Dvořáček	G.UherBrod	3	2
	Ivana Krumlová	GJaroseBO	3	1
45.	Petr Pačner	GJaroseBO	1	1
46.	Tereza Bohmuská	G.Broumov	2	1
47.	Majlán Martin	GPisnickPH	-1	1
		G.SNPřest	1	1

¹ <http://ksp.mff.cuni.cz/viz/kucharka/slozistost>
² <http://ksp.mff.cuni.cz/viz/kucharka/teorie-cisel>

Na nejmenší spočetný násobek tedy přijdeme vydělením součtem čísel x a y na vstupní jejich největším spočetným dělitelem.

Kdo ovšem Euklidovy algoritmus neznal, mohl na nejmenší spočetný násobek přijít jednoduché postupným zkrácením násobků čísla x ; zda náhodou nejsou dělitelné y . To pro rychlé řešení úlohy bohatě stačilo.

A jak to celé souvisí se zadanou úlohou? Všechna čísla dělitelná zárovcem x a y musí být nějakým násobkem nejmenšího společného násobku. A kolik takových čísel nalazeme v intervalu $[a, b]$ zjistíme třeba tak, že spočítáme počet násobků v intervalech $[0, b]$ a odečteme jejich počet v $[0, a - 1]$. Obě hodnoty spočítáme jednoduchým dělením.

Program (Python 3):

<http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-2.py>

Ondra Hlavatý

26-22-3 Šifrování zpráva

Ke zdárnému vyřešení úlohy si budeme muset zkonstruovat nějakou *šifrovací tabulku*, která každému písmenu v rozsahu A-Z přiřadí odpovídající písmeno v zašifrovaném dopisu. Technicky to můžeme lépe zrealizovat pomocí jednoho pole o 26 prvcích – i -tý prvek bude vyjadřovat, na co se přeloží i -tý znak abecedy.

V ukázkovém programu využíváme toho, že písmena jsou v ASCII tabulce³ umístěna za sebou a převod písmene na nějaké číslo uděláme jednoduše (bez nutnosti vědět, jaké přesné číslo v tabulce má) tím, že od něj odečteme hodnotu znaku A. Samotné A tak dostane hodnotu 0, B hodnotu 1 a tak dále. Jinou metodou je například použití *asociativního pole*, které nám poskytuje jazyk Python.

Když už máme technické detaily za sebou, stačí nám jen znak po znaku projít původní i zašifrovaný text a ke každému znaku přivodit zprávy uložit do šifrovací tabulky znak, na který je přivoděn znak zašifrovaný. Toto by skvěle fungovalo, kdybychom měli slíbeno, že zpráva je vždy zašifrována správně. Jak však poznat chyby?

Důležité je uvědomit si, jaké chyby se nám mohou vyskytnout. Možné chyby jsou dvě. První z nich nastane, pokud stejně písmeno zastřihneme dvakrát na písmena různá. To ale poznáme snadno, stačí nám přidat jednoduchou kontrolu i vypřehodní naší šifrovací tabulky: Pokudže, když budeme zpracovávat nějaký znak, se pochráme, jestli jsme mu už náhodou nepřičítali nějaký znak dříve. Pokud ano a znak je soust stejně, je vše v pořádku. Pokud se však znaký liší, zahlašime chybu.

Druhá chyba nastane, pokud se dva různé znaky přivodí mí zprávy pokusíme zašifrovat na stejný znak zašifrované zprávy. V tomto místě nám pomůže další kontrola, ke které ale už budeme potřebovat dnuhou tabulku, říkáme jí třeba *tabulka používaných znaků*.

³ <http://cs.wikipedia.org/wiki/ASCII>

⁴ <http://ksp.mff.cuni.cz/viz/kucharky/trideni>

Vždy, když budeme přidávat nový záznam do šifrovací tabulky, poznamene si do tabulky použitých znaků, že tento znak je již zabráný. Pokud pak narazíme na to, že máme nějaký znak již být použit dříve, nebudme nám nic jiného, než také nahlasit chybu.

Mohlo by se zdát, že tím máme úlohu už zdárně vyřešenou a zašifrovanou zprávu zkontrolujeme. Ale oaha, zbývá nám ještě jedna drobnost na závěr – doplnit zbytek abecedy.

To je však už maličkost. Jen postupně projdeme šifrovací tabulku a u každého znaku, který doposud nemá přiřazený svůj zašifrovaný ekvivalent, najdeme první nepoužitý znak v tabulce použitých znaků. Ten přiřadíme a stejným způsobem doplníme celou abecedu.

Práce, kterou náš program musí udělat, je jednou projít původní i zašifrovaný text od začátku do konce a pak ještě celou abecedu. To, pokud si délku textu označime jako N a velikost abecedy budeme brát jako malou konstantu, vede na celkovou časovou složitost $O(N)$.

Program (C):

<http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-3.c>

Jirka Šecháček

26-22-4 Živočné dieťičná úloha

Připomínáme, že zadáním úlohy bylo v zadání posloupnosti o N číselch $A = (a_0, a_1, \dots, a_{N-1})$ nalezt všechny prvky s aritmetickým výskytem. Výskyt prvku x je aritmetický, pokud je posloupnost pozic, na kterých se prvek x v posloupnosti A nachází, aritmetická.

Prvky s aritmetickým výskytem mají být vypsaný ve vzestupném pořadí a má u nich být uvedena i diference příslušné aritmetické posloupnosti. (Pokud má prvek jediný výskyt v cele posloupnosti A , chápeme jej jako prvek s aritmetickým výskytem o diferenci 0.)

Zdá se přirozené povnit si zvolit jeden prvek posloupnosti a ověřit, zda je jako výskyt aritmetický. Pokud si však posloupnost A nepředpracujeme, můžeme pro každý prvek projít celou posloupnost A (nebo její významnou část), což povědě k řešení se složitosti $O(N^2)$. S tou se nespokojíme. Hodilo by se skupit prvky posloupnosti A se stejnou hodnotou vedle sebe, abychom „aritmetičnost“ výskytů ověřovali rychle. Pokud ale posloupnost A rovnou seřídíme, ztratíme informaci o pozicích prvků a nebudeme schopni aritmetičnost výskytů ověřit.

Tento problém snadno obvedeme – nahnáme třídít použité prvky posloupnosti A , ale budeme třídít posloupnosti dvojic. K tomu účelu si zavvedme posloupnost $S = (s_0, \dots, s_{N-1})$, v níž $s_i = (a_i, i)$. Tedy i -tá dvojice udává hodnotu prvku na i -té pozici společně s touto pozicí.

Dvojice posloupnosti seřídíme podle slovníkového uspořádání (známé také pod čízojazyčným ekvivalentem *lexikografické*). Dvojice porovnáme podle první složky a v případě shody dále podle druhé. Například seřídíme posloupnosti dvojic $(1, 2)$, $(0, 1)$, $(1, 0)$, $(1, 1)$ lexikograficky bychom získali posloupnost $(0, 1)$, $(1, 0)$, $(1, 1)$, $(1, 2)$.

Uvědomme si, že v okamžiku, kdy definujeme vlastní funkci pro porovnávání dvojic, nelíší se třídění posloupnosti dvojic nijak od třídění posloupnosti čísel. Pokud s tříděním algoritmů nejste obeznámeni, nahleďte do naší kucharky.⁴

Když je posloupnost S lexikograficky seříděna, máme už výskyt každého prvku hned za sebou a ve vzestupném pořadí. Prvním průhledem pak ověříme, zda jsou posloupnosti výskytů jednotlivých prvků aritmetické.

Časová složitost třídění je $O(N \log N)$, všechny ostatní části algoritmu už zvládneme v lineárním čase. Proto můžeme celkovou časovou složitost stanovit jako $O(N \log N)$. Krom několika proměnných si stačí pamatovat pouze posloupnost S , proto je prostoroová složitost lineární.

Závěrem si dovolíme ještě jeden malý odlišný náhled řešení. Místo třídění posloupnosti dvojic můžeme od počátku udělovat pro každou hodnotu x vstupní posloupnosti přihrádku. Při přihrádku posloupnosti pak pro každý prvek rovnou vložíme jeho pozici do příslušné přihrádky. Na závěr zkontrolujeme, které přihrádky obsahují aritmetickou posloupnost.

Čísla v posloupnosti mohou dalece převyšovat délku posloupnosti, proto by přístup k jednotlivým přihrádkám přes pole nemusel být efektivní. Jak k nim přistupovat efektivně? K této otázce lze použít některou z datových struktur, které se skrývají pod souhrnným označením „asociativní pole“.

Program C:

<http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-4.c>

Lukáš Polnarovaný

26-22-5 Nedopité skleničky

Čtená úlohy bylo najít v seříděné posloupnosti dvě čísla (nemusí být nutně těsně za sebou), jejichž rozdíl se co nejvíce blíží číslu K . Nejjednodušším (ale pomalým) řešením tohoto problému by bylo projít každé dvě skleničky, ověřit jejich hladiny a porovnat velikost tohoto rozdílu s K .

Jak toto realizovat? Nejlépe se hoří si skleničky očíslovat.

Ve většině programovacích jazyků má první prvek pole index 0, takže budeme skleničky stejné číslovat i my (od 0 do $N - 1$). Dále si stačí pamatovat, jaký rozdíl mezi dvěma skleničkami byl nejbliže ke K (označme touto číslu $\min$, na začátku nechtí je v něm třeba ∞) a které dvě skleničky to byly (označme S_1, S_2). Pak pro každou skleničku vyzkoušíme všech $N - 1$ dalších a při zkoušení každých takových dvou skleniček porovnáme, jestli je velikost rozdílu jejich obsahů ke K blíže než $\min$. Pokud ano, aktualizujeme $\min$ i skleničky S_1 a S_2 . Řekněme, že do S_1 uložime číslo skleničky s menším obsahem šampaňského. Až projdeme všechny dvojice skleniček, bude v S_1 řešení, tedy číslo skleničky (počítané od nuly), do které má Kevin náht zbytek šampaňského.

Takové řešení prochází každou dvojici skleniček a provádí na nich porovnání. Proto má časovou složitost $O(n^2)$. Jak jej zrychlit? Můžeme využít úsek vybraných skleniček. Všimneme si, že pokud porovnáme i -tou a j -tou skleničku a rozdíl je už moc velký, tak rozdíl mezi i -tou a $(j + 1)$ -ní skleničkou bude ještě větší. Nemá tedy smysl porovnávat i -tou s $(j + 1)$ -ní a jakoukoliv další a můžeme místo toho i posunout o jedna dál a porovnávat $(i + 1)$ -ní a j -tou. Obdobně, jen obráceně, to funguje i v případě, že rozdíl je menší než K .

K realizaci použijeme dvě čísla (řekněme A a B), která budou označovat dvě aktuální pozice v posloupnosti skleniček. Tyto dvě skleničky označené čísly budeme v každém kroku porovnávat. Pokud budou skleničky očíslované od 0

do $N - 1$, bude na počátku $A = 0$ a $B = 1$. Posloupnost skleniček si označme jako s , tedy s_i bude množství tekutiny v i -té skleničce. Nyní můžeme procházet posloupnost s a hledat pro která A a B bude $s_B - s_A$ co nejbliž ke K .

V každém kroku porovnáme $s_B - s_A$ s K . Pokud je $s_B - s_A > K$, zvětšime A o 1, jinak zvětšime B o 1. Zároveň pro každou dvojici kontrolujeme, jestli není lepší než doposud nejlepší řešení a upravujeme $\min$, S_1 a S_2 – úplně stejně jako v pomalém řešení. Pokud $A = B$, tedy A „dohlavo“ B , posuneme B o 1 doprava. Pokud $B > (N - 1)$, prošli jsme všechny vhodné dvojice skleniček a můžeme skončit. V S_1 bude opět uloženo řešení.

Toto řešení v každém kroku posune A nebo B alespoň o 1, vždy platí $B \geq A$ a při $B > (N - 1)$ skončí. Maximálně tedy udělá $2N$ kroků. Když zaměňáme ano dvojku, už víme, že má lineární časovou složitost $O(N)$. Co se paměť týče, ukládáme konstantní počet čísel: $A, B, \min, S_1, S_2, N$. Připočítano k velikosti vstupu načteného do paměti nám tedy vyžadí lineární paměťová složitost $O(N)$.

Program (Python 2):

<http://ksp.mff.cuni.cz/viz/26-22-5.py>

Horza „Oggy“ Škola

26-22-6 Čteď hlavy

Řešení této úlohy se řídí myšlenkou: „Pokud existuje jen malo možností, tak je vyzkoušime všechny a z nich vybereme tu nejlepší.“ To je v informatice poměrně častý postup. Při aplikaci tohoto pravidla si však musíme dát pozor, obecně totiž může být zkoušení všech možností velmi neefektivní. Když se nám ale povědě nalézt jen málo možností, mezi kterými určité budě i ta úplně nejlepší, máme vyhráno.

Při čtení pomoci jedné hlavy máme pouze dvě možnosti. Buď hlava nejdříve pojede směrem k nejlépejšímu segmentu a pak směrem k nepravějšimu a pak k nejlépejšímu. Z těchto možností vybereme tu lepší a máme výsledek. Časová složitost tohoto výpočtu je konstantní, ale časová složitost celého algoritmu je lineární (konkrétně $O(N)$), kde N je počet čtených segmentů, protože musíme načíst vstup a zjistit, který segment je nejlépejší a který nepravějši.

Při čtení pomoci dvou hlav máme také jen malo možností. Všimneme si, že v optimálním řešení levá hlava přečte nějaký počáteční úsek vybraných segmentů a pravá hlava přečte zbytek vybraných segmentů, které zas tvoří nějaký koncový úsek vybraných segmentů. Tyto dva úseky pokryvají dohromady všechny vybrané segmenty a nekříží se.

Bude mezi takovými řešeními určité i to optimální? Ano, bude! Pokud by se obě hlavy měly po cestě křížit, tak namísto toho budeme uvažovat situaci, kdy se od sebe hlavy odrazí a to, co původně měla jet jedna hlava, pojede druhá hlava a naopak. Není tedy výhodné, aby si hlavy vyměnily pozice – levá hlava tedy celou dobu zůstane levou a pravá hlava pravou.

A co úsek čtený levou hlavou a úsek čtený pravou hlavou? Může být výhodné jejich překřítit? Také ne, protože nemá smysl, abychom nějaký segment čtli dvakrát.

Stačí nám tedy vyzkoušet všechny možnosti. Pro souřadnice segmentů $s_1 < s_2 < \dots < s_N$ vyzkoušime možnosti, kdy levá hlava bude číst segmenty $s_1, \dots, s_i$ a pravá hlava bude číst segmenty $s_{i+1}, \dots, s_N$. Pozor, nesmíme zapomenout na možnosti, kdy levá resp. pravá hlava čte všechny segmenty.